

Carl Heinrich Zeibich

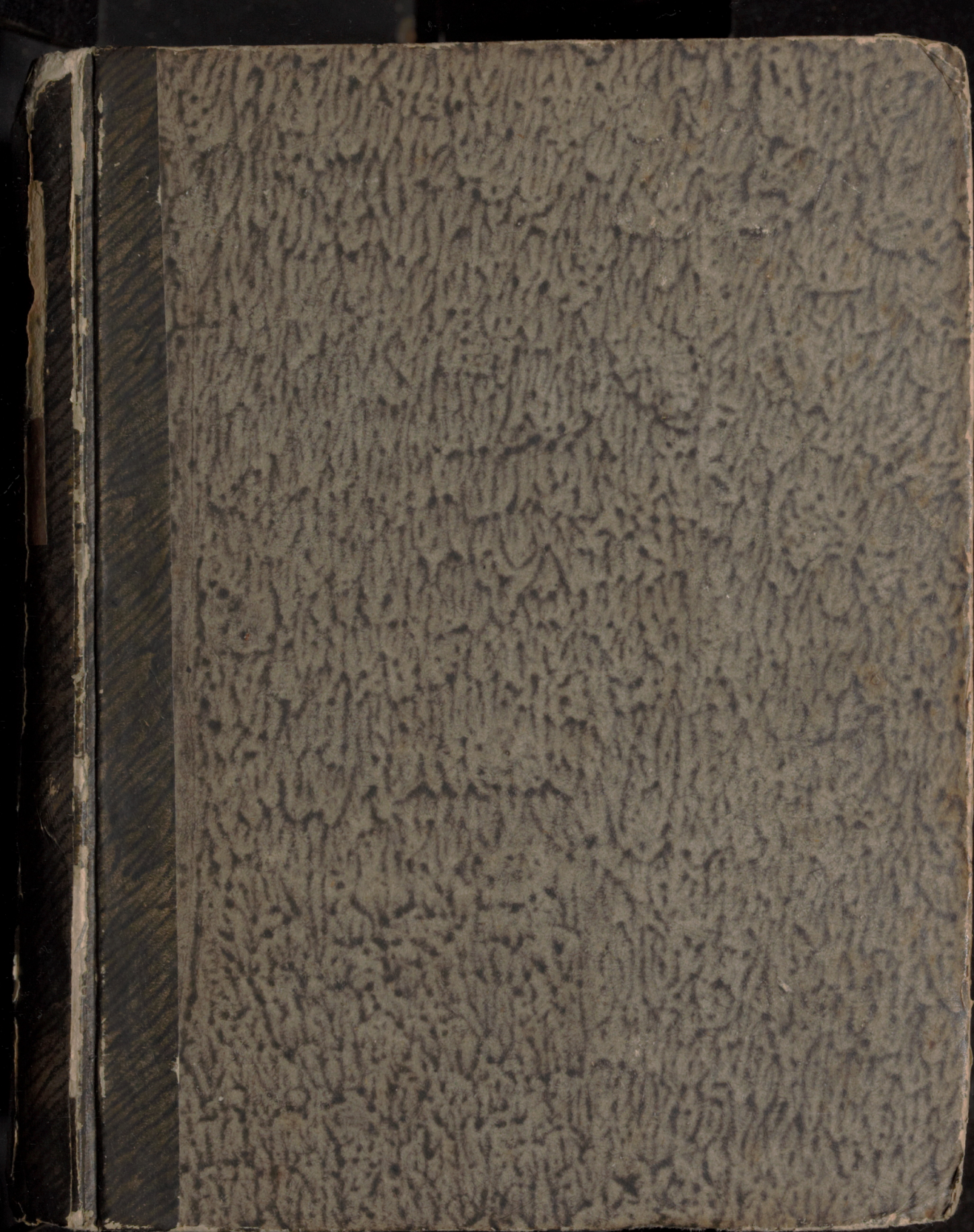
**De Quaestionibus Abstrusis Reginae Sabae, Salomoni Regi Propositis : Breviter
Disserit, Ac Philosophiae Artisq̃ Poeticae Candidatos Ad Capessendos
Utriusque Honores Humanissime Invitat Ordinis Philosophorum In Academia
Vitembergensi ; [P. P. In Academia Vitembergensi, Ipso Visitationis Mariae Sacro
Anniversario, M D CC XLIV.]**

[Vitembergensis]: Eichsfeldius, [1744]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn843553545>

Druck Freier Zugang

85

48. a. 5.

Fa 1092 (85.)

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

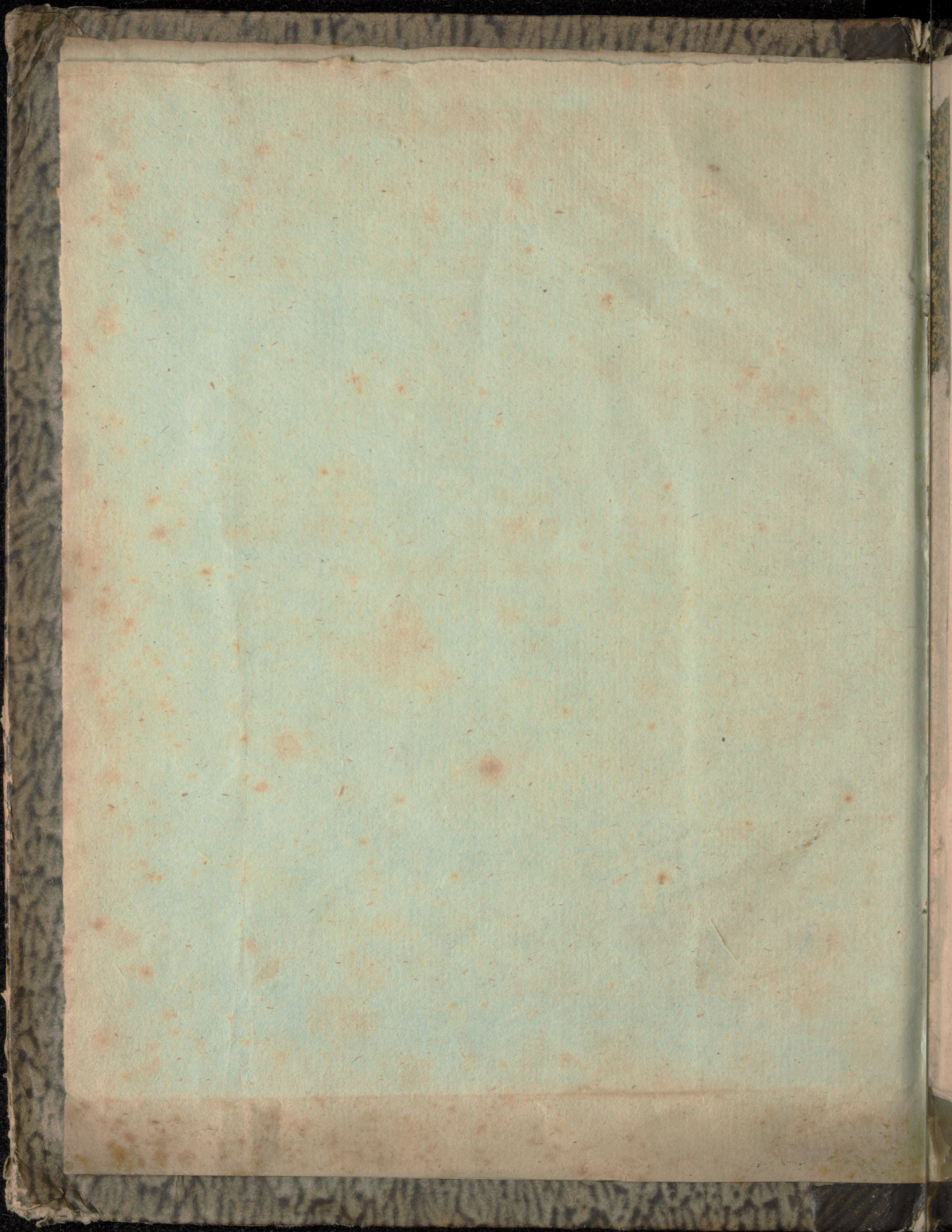
9.

12.

13.

14.

15.

DE
QVAESTIONIBVS ABSTRVSIS
REGINAE SABAE,
SALOMONI REGI
PROPOSITIS,

BREVITER DISSERIT,
AC
PHILOSOPHIAE ARTISQVE POETICAE
CANDIDATOS
AD CAPESSENDOS VTRIVSQUE HONORES
HVMANISSIME INVITAT
ORDINIS PHILOSOPHORVM
IN ACADEMIA VITEMBERGENSI
DECANVS,
CAROL. HENR. ZEIBICHIVS,
ARTIVM LIBERALIVM ET PHILOSOPHIAE
MAGISTER, S. S. THEOLOGIAE CANDIDATVS,
PHILOSOPHICI ORDINIS ASSESSOR,
IDEMQVE IMPERIALI AVCTORITATE H. T.
CONSTITVTVS
COMES PALATINVS.

QUESTIONIBUS ABSTRASIS
REGINAE SARAE
SALOMONI REGI
PROPOSITIS

TRILITER DISSECTIS
PHILOSOPHIAE ARTISQUE POLITICAE
CANDIDATUS
AD CAPTENDOS TRIQUE HONORES
ORDINIS PHILOSOPHORVM
IN ACADEMIA VITTMBERGENSI
DECANVS
CAROL. HEINR. XERICHIVS
ARTIVM LIBERALIVM ET PHILOSOPHIAE
MAISTER, S. THEOLOGIAE CANDIDATUS
PHILOSOPHICI ORDINIS ALESSOR
IDEMQUE IMPERIALI AVCTORITATE H. T.
CONSTITVTS
COMES PALATINVS

Longum quidem ac difficile, ex remotioribus Arabum terris ad splendidam Salomonis Regiam, iter instituit Sabaeorum Regina, et gloriae illius, et sapientiae inprimis, inter homines maximae, fama permota: eo tamen insigniorem itineris huius fructum percipit, quo spectatius uirtutis ac sapientiae Salomoneae, multis grauissimisque exploratae quaestionibus, experimentum facit.

Reginam illam, quam iam in conspectum producimus, diuinior Spiritus, duobus in locis, ^{a)} מלכה שבא appellat, hoc est, *Reginam Sebae*, uel *Sabae*, ut uocem ad pristinum Hebraeorum sonum exprimunt et ALEXANDRINI, et posteris temporibus Hellados Latique scriptores. Nihilominus haud falli putandi sunt illi, qui uulgo Reginae Arabiae titulo insignire eam consueuerunt. Aduenit enim ex illa Arabiae parte, quae Sabaeis constanter uindicatur a ueteribus, quamque ab opulentia, rerumque multarum pinguiSSimo prouentu, *Felicem* dicunt, ab Arabia,

A

a) I. REG. X. 1. II. PARALIP. IX. 1.

bia, tam *Petraea*, quam *Deserta*, distinctam. Huius fessorum, a Saba, Ioctanis filio, ^{b)} oriundi, nomen fitoris sui constanter seruant, et ad posteros per omnes aetatum uicissitudines extendunt. Quemadmodum autem Sabaeae regionis Domina Regina illa existit, sic sedem Regiam habet in urbe eiusdem nominis, quae uarie quidem scriptoribus, plerumque tamen Saba uocatur, et ab aliis Sabaeorum urbibus a PLINIO ^{c)} distinguitur, uelut caput Atramitarum, qui Sabaeis, laxius sumtis, annumerantur. Hanc Sabam Sabaeae regionis metropolin dicunt AGATHARCHIDES, DIODORVS, PHILOSTORGIVS, ut animaduersum est ab elegantioris doctrinae magistris. Idem, ubi, Mariabam, uel Meriabam, Sabaeae terrae metropolin appellari, uident, a ueteribus, diuersa quidem haec urbis unius nomina, non uero diuersas urbes esse, scienter monent. Sita illa urbs ad Mare Erythraeum, eiusque Sinum Arabicum, ab altero illo, Persico, distantem, montique infidet, omnium Arabiae urbium pulcherrima habita, ipsaque cum regione Sabaea populo frequentatissima. Adeatur de ea STEPHANVS BYZANTIVS, ^{d)} itemque AGATHARCHIDES apud PHOTIVM, quem excitat ad locum STEPHANI illius LVCAS HOLSTENIVS. ^{e)} Sed, plura adhuc scriptorum, de hac urbe, et praeclara testimonia exhibet, multasque ueterum dissensiones felicissime componit SAMVEL BOCHARTVS, ^{f)} quem nemo facile et doctiorum, et prudentiorum, spernit. Non praeterit nos, esse, qui, uel ex Aegypto, uel ex Aethiopia aduenisse Reginam nostram, sibi persuadeant, innixi in auctoritate FL. IOSEPHI ^{g)}, qui eam utriusque terrae, et Aegyptiae, et Aethio-

b) GENES. X. 26. 28.

c) L. VI. Histor. Nat. c. XXXIX.

d) De Urbib. et Pop. u. *Σάβα*, p. 579.
ed. TH. DE PINEDO.e) Not. et Castigat. in STEPH. BYZ.
p. 276.

f) Phaleg, L. II. c. XXXVI. p. 129.

g) Antiq. Iud. L. IIX. c. VI.

Aethiopicae, Dominam constituit, adducti etiam testimonii scriptorum Aethiopum, ^{b)} qui suae solum regioni vindicare eam annuntunt. Sed, nolumus hic operose repetere, quae dicta iam sunt ab aliis, qui opinionis illius vim frangunt, nervosque incidunt, atque, ipsam FLAVII fidem hic nutare, animadvertunt. Tametsi autem, Sabam Arabiae partem esse, scriptorum, fide dignorum, testimonia iam conficiant, producimus tamen rationes alias, eidem sententiae pondus afferentes. Principio quidem huc aduocentur munera illa, quibus thesauros Salomonis Regis locupletat Sabaeorum Regina, *aurum, aromata praestantissima, lapides pretiosi.* ⁱ⁾ Haec in Arabiam felicem, quae eam ob causam Arabia *diues, odorifera, beata*, PLINIO, sed EVSTATHIO, DIONYSIO PERIEGETAE, Graecorumque aliis, *εὐδαίμων, εὐδαίμονες ἀτῆ, ἀρωματοφόρος, λιβανωτοφόρος*, dicitur, in ipsamque terram Sabaeam, optime conueniunt. Sic centum aras Veneris Paphiae, *Sabaeo thure calentes*, MARO ^{k)} commemorat. Et *thuream uirgam*, in loco alio, Sabaeis vindicat idem Poeta Andinus. ^{l)} *Beatas Arabum gazas* producit, sensu consimili, Vates ille Venusinus ^{m)}. Ipsa etiam Atramitarum, uel Chatramotarum regio, quae Sabaeis laxius accensetur, a Mosaico illo nomine *חצר מות*, quod *atrium mortis* ⁿ⁾ interpretantur, originem trahit, ideo, quod *thure* abundat, utpote quae loca *τόποι ἐπίνοσοι καὶ θανατώδεις* ARRIANO dicuntur ^{o)}. Dimittimus alia ueterum testimonia, quae larga copia suggerunt SAMVEL BOCHARTVS, ^{p)} CLAUDIUS

A 2

SAL

b) De his uid. TELLEZ. L. I. Histor. Aethiop. c. XXV.

i) I. REG. X. 2.

k) L. I. Aeneid. u. 419. sqq.

l) Georg. L. II. u. 117.

m) Carmin. L. I. Od. XXIX.

n) GENES. X. 26.

o) Vid. GVIL. HILL. ad DIONYS. PERIEG. p. 239. sqq.

p) Phaleg, L. II. c. XIIIX. p. 103. sqq. c. XXVII. p. 135.

SALMASIVS,^{q)} et GUIL. HILLIVS^{r)}. Conspicitur illa Arabiae fertilitas in ipsis superioris aetatis Numis, eo tempore, quo in prouinciae formam redacta est a Traiano Arabia, cufis, in quibus comparet stolata femina, cuius dextra *ramum arboris thuriferae*, sinistra *odoratam cannam* uel *calamum* tenet. Triplicem huiusmodi Numum, una cum alio, in quo Rex Aretas supplex, dextro genu flexo, dextra manu *ramum thuriferum*prehendit, cernitur apud IAC. OISELIVM^{s)}. Comparetur EZECH. SPANHEMIVS,^{t)} qui duplex eiusmodi Numisma e TRISTANO aduocat, itemque ANTONIVS AVGVSTINVS^{u)}. Idem comprobant ipsa monimenta sacra. Aurum *Sabaeum*, thura *Sabaea*, Vates diuini^{x)} efferunt. Adiiciatur *canna* Arabiae odorata, cuius IEREMIAS^{y)} aliquando meminit, quamque eandem esse, quae in Numis spectetur, scite obseruatur a SPANHEMIO^{z)}. Conferamus HESEKIELEM,^{a)} de Tyriorum ac Sabaeorum commerciis referentem, de uariis rebus, per Sabaeorum mercatores in terram Tyriorum atque urbem inuectis, *aromatis praestantissimis*, *geminis*, *auro*, iisdem inquam rebus, quibus instructa Regina e sedibus suis discedit. Verum, haec ipsa Regalis munificentiae pignora, quod nouum robur sententiae conciliat, per *Camelos* asportanda curat Regina^{b)}, quo animalium genere terras Arabicas abundare, uulgo notum est. Ipsi illi Numi ueteres, quorum mentionem fecimus, quemadmodum alias, sub imagine Leonis uel Elephanti, *Africam*, *Equi*, *Thessaliam*, *Crocodili*, *Aegyptum*, *Delphini*, *urbes maritimas*, *Messiniam*,

q) Exerc. Plin. c. XXXIII. p. 348. sqq.

r) in DIONYS. PERLEG. u. 238. 239. p. 228. sqq.

s) Thes. Numism. Antiq. Tab. XVII. p. 87. 88.

t) De usu et praest. Numism. Diss. IV. p. 335. sq.

u) Antiq. Rom. et Hispan. in Numis, Dial. III. p. 42.

x) IES. LX. 4. IER. VI. 20.

y) VI. 20.

z) l. c. p. 336.

a) XXVII. 22.

b) I. REG. X. 2.

nam, Tarentum, Neapolin, Syracusas, alias, repræsen-
tant, sic Arabiam Cameli figura exprimunt, hinc femi-
nae stolatae adstantis, hinc ab Areta Rege freno prehea-
fi. Consulantur OISELIUS, SPANHEMIUS, ANTO-
NIVS AVGVSTINVS, locis excitatis. Addimus eidem
sententiae, quae Sabaeam regionem Arabiae uindicat, ful-
crum non ignobile, ex ipsis Christi ^{c)} uerbis peti- tum, qui-
bus, fore, nunciat, ut in die illo decretorio Regina haec
surgat, gentique Iudaicae, monitori asperae, sententiam di-
cat. Hanc enim Reginam, ipse Christus, ait, ad audiendum
Salomonem, e terris aduenisse remotis, ἐκ τῶν περὰ τῶν
τῆς γῆς, quod Sabae conuenire, facile credes, si Prophe- ta-
rum monimenta excutias, quae Sabaeos גוי רחוק gentem
dicunt, procul dissitam ^{d)}, eandemque terram ארץ מרחק
terram longinquam ^{e)} compellant, quam ante Sabaeam di-
xerant. Eodem in loco ab uno illo omnis doctrinae Magi-
stro Reginam nostram Βασιλισσαν Νότχ uocari, accipi-
mus. Nam, male THEODORETVS legit, Βασιλισσα
Αιθιοπών, cum constanter exprimatur Νότχ in Codici-
bis, unde nihil annotatum est a MILLIO. Arabiam uero ad
Austrum sitam esse Vrbi Sanctae, nemo facile dubitat.
Docet hoc GEOGRAPHVS NVBIENSIS, in locis uariis,
quibus et Arabiam, et ipsam Sabam, australem uocat. ^{f)}
AudiatuR ABEN ESRA, uerborum DANIELIS ^{g)}, בת מלך
הנגב Filia Regis Austri, explanator: היא מלכת שבא
Haec est Regina Sabae. Illud enim regnum uocatur lingua Ismaelitica Al-
ieman, siue, Australe. Ex iis igitur Christi uerbis, ad gen-
tem, eodem modo de Arabia loquentem, directis, haud
infe-

c) MATTHE. XII. 42. LVC. XI. 32.

d) IOEL. IV. 8.

e) IEREM. VI. 20.

f) BOCHART. Phal. p. 134.

g) XL. 6.

infeliciter pugnant eruditi aduersus eos interpretes, qui, Magos, ad Christi cunas profectos, ex Arabia aduenisse, uelint. Nam, cum ἀπὸ ἀνατολῶν^{h)} profecti dicantur, Arabia uero Hierosolymae meridionalis sit, rectius, ex Perside, regione Orientali, quam Australi, qualis est Arabia, accessisse eos, iudicant. Munera eorum, aurum, thus, myrrham, Arabicae terrae prouentum esse, non negant, ea tamen non ex Perside, uerum ex Arabia, per quam transeundum Persis fuit, apparasse illos, scienter monent. Contra uero Sabaeorum Regina, cuius sedem Arabicam iam alia rationum firmamenta tuentur, ex illa ipsa regione, sibi subiacente, thesauros suos asportat.

Sed, nolumus hac de re plura praefari. Hoc potius attingimus, non semper Regibus usos fuisse Sabaeos, sed *Reginis* etiam subiectos. Regum Sabaeorum meminit Hieropsaltesⁱ⁾, ubi significat, fore, ut illi sceptro Messiae Regali se subiiciant, muneribus oblati. Paret nihilominus Arabia sequentibus temporibus Feminarum imperio, diademate insignitarum. ABEN ESRA, in loco, quem excitauimus, de Sabaeis continuo haec subiicit: ועד היום et usque ad hunc diem Femina imperat illis. Idem ex CLAUDIANO, qui, magnam barbariae partem Reginarum sub armis esse, cecinit, comprobatur SAM. BOCHARTVS^{k)}, prouocans praeterea ad Lilith, Reginam Arabiae Targumicam, ad aliam GEOGRAPHI NVBIENSIS, cui Iemamae nomen. Ex hoc etiam BOCHARTO, praecipue uero e POCOCKIO, intellexit IO. MATTH. HASIVS^{l)}, duplicem apud Arabes Feminam, nominis Mauuia, Regali dignitate claruisse, atque, a diebus Argu Regis usque ad aetatem Salomonis, terris Arabicis Reginas praefuisse. Quod tamen argumentum in praesenti persequi, non uacat.

De

h) MATTH. II. 1.

i) PS. LXXII. 10.

k) Phal. L. II. c. XXVI. p. 134.

l) Phosphor. Histor. p. 100.

De nomine Reginae Sabae, qualenam uindicandum illi sit, ambigitur. Meminit Sibyllae cuiusdam PAVSANIAS,^{m)} cui Sabbae nomen dat, eamque fatidicam BEROSI, Chaldaeorum Philosophi, filiam uocat. Hanc nonnulli Sibyllam Babylonicam, uel Aegyptiam, dicunt, alii cum IVSTINO M. pro illustri illa Cumana habent, ex Babylonia in Cumanam Italiae regionem profecta. Vtrum BEROSO eiusmodi filia fuerit, in medio relinquit Vir Magnus, IO. FRIDER. WEIDLERVS.ⁿ⁾ Eam uero si quis, cum MICHAELE GLYCA^{o)}, pro Sabaeorum Regina uendicaret, profecto risui se sapientiorum exponeret, quibus constat, Sabae nomen non Reginae proprium fuisse, sed urbi, ac regioni uniuersae, imperio Reginae subiectae. Aethiopes, qui sibi uindicant Reginem nostram, ob eamque multum cum Arabibus digladiantur, Maquedam uocant, ut ex IO. BARRIO^{p)} et BALTH. TELLEZIO^{q)} liquet. Nicaulis nomine insignis ea est apud FLAVIVM,^{r)} quod se debere HERODOTO, simul monuit. In quo tamen labitur scriptor egregius, cum HERODOTVS non Nicaulen Reginam, sed Nitocrin producat, eamque Aegypti Dominam dicat, a Regina nostra omnino distinctam, ut ex testimoniis EVSEBII et MANETHONIS apud AFRICANVM apparet, quae exhibet BOCHARTVS.^{s)} Quamobrem ab eodem BOCHARTO, atque aliis, narratio FLAVIANA iam castigata est. Omnibus his longe anteferendi ii, qui nomen Belkis dant Sabaeorum Reginae. Hoc ea nomine claret apud GEOGRAPHVM NVBIENSEM aliosque scriptores Arabum, qui ipsam illius genealogiam

m) L. X. c. XII. p. 828.

n) Histor. Astron. c. III. p. 37.

o) Ex p. 138. Annalium eius hoc excerptit FABRICIUS, Cod. Pseudep. V. T. P. L. p. 1031.

p) De Reb. Perf. Decad. III. L. IV. c. II.

q) L. I. Hist. Aethiop. c. XXV.

r) L. IIX. Antiqu. Iud. c. II.

s) Phaleg, L. II. c. XXVI.

am suppeditant. His Arabum uestigiis recte insistant Viri, sagacitate ingenii conspicui, SAM. BOCHARTVS, ^{t)} IOBVS LVDOLFS, ^{u)} et IO. MATTH. HASIVS. ^{x)} Adeatur etiam CORANVS Turcorum, qui eiusdem Reginae eodem nomine meminit, sed historiam illius multis fabularum sordibus conspurcat.

Descendimus iam ad ipsam Reginae profectionem, quidque eam ad hanc instigarit, curatius expendimus. Succurrit hic memoriae, quod proditum est a TROGI Epitomista, IVSTINO, ^{y)} Q. CVRTIO, ^{z)} DIODORO SICULO, ^{a)} itemque CLEARCHO apud STRABONEM, ^{b)} de Regina Amazonum, quam Thalestriam quidem STRABO, plerique tamen Thalestrin, sed IVSTINVS et Thalestrin, et Minithaeam uel Minithyam, uocat, eam longum aliquando iter ad Magnum Alexandrum, eo tempore in Hyrcania commoratum, XXV. dierum spatio, ut rationes subducit IVSTINVS, confecisse, per praerupta Caucasi, per Armeniam minorem ac maiorem, per Mediam, per alias interiectas tot gentes, ut ait, *in Amazonicis*, GOROPIVS. Sed, hanc profectionem ea solum mente Thalestris suscipit, quam IVSTINVS ^{c)} indicat, uidelicet, *ex Rege liberos quaesitura*, cui RVFVS accedit, confessam Reginam, clarissime perhibens, *ad communicandos cum Rege liberos se uenisse, dignam, ex qua ipse regni generaret heredes*. Regina XIII. diebus apud Alexandrum commorante, subsecutum esse concubitum, IVSTINVS utroque in loco confirmat. Sed, malunt alii non de concubitu solum, uerum etiam de ipsa profectione, dubi-

t) l. c. p. 133.

u) Histor. Aethiop. L. II. c. III.

x) Phosphor. Histor. p. 100.

y) L. II. c. IV. et L. XII. c. III.

z) L. VI. c. V.

a) L. XVII. p. 549. ed. RHODOM.

b) L. XI. p. 348. ed. CASARE.

c) L. XII. c. III.

dubitare, et uerbis STRABONIS, qui hoc in CLEARCHO ridet, et silentio ARRIANI, praestantissimi scriptoris, permoti. Adeatur de re uniuersa GOROPIVS, in *Amazonicis*, ac praeter eum imprimis PETR. PETITVS^{d)}, qui et ipsum Thalestris caput galeatum ex RADERO exhibet, et monimenta ueterum ac GOROPII asserta excutit, suamque de re sententiam candide exponit.

Quanto alienior est ab omni libidine Sabaeorum Regina, quam ei tamen exprobrare haud uerentur Aethiopum nonnulli, tanto insignius discrimen inter illius, atque Amazonum Reginae, profectionem intercedit. Egreditur quidem Regina ex terris Sabaeis in longius disiunctas, sed hoc solum animo, ut contemplandae Salomonis gloriae, maxime uero Sapientiae ipsius audiendae, cupiditatem expleat, sitimque restinguat. Itaque haud inscite haec Reginae Sabae profectio iis accensetur peregrinationibus, quae olim a PLATONE, PYTHAGORA, SOLONE, HOMERO, ORPHEO, aliis Graeciae Sapientibus, in Aegyptum et remotiora alia terrarum loca susceptae fuerunt, promouendae scientiae causa, dictae ideo profectiones, *isoplas évena* institutae^{e)}. PAVLLVM^{f)} ipsum, legimus, iter confecisse Hierosolymitanum, *isoplasaί Πέτρον*. Ad quem illustrem locum ex PLVTARCHO, CHRYSOSTOMO, FLAVIO, eleganter disputat Celeberr. IAC. ELSNERVS^{g)}. Oprandum tamen, ut foecundissimae uocis notionem ueram definiisset Vir, eruditionis praeclarae laude florentissimus. Pari modo, fama tanti Regis audita,

B pro-

d) De Amazon. C. XLIII. 364. sqq.

f) GAL. I. 18.

e) CLEM. ALEX. L. I. Stromat.

JOSEPH. L. I. adu. Appion.

EACTANT. L. IV. Diu. Inst. c. I.

DIODOR. SIC. L. I. p. 62. 63.

g) Obs. Sacr. in N. F. Libr. P. II. p. 174.

proficiscitur Regina, ἰσορῆσαι Σολομῶντα, si PAVL-
LINIS hic labiis utare. Atque oculis quidem usurpare fla-
gitat et Regiam Salomonis, et Templum Hierosolymita-
num. Ipsius Regiae, quam aetate Reginae ad culmen iam
fuisse perductam, e temporum ratione intelligimus ^{h)}, ma-
gnificentia insignis est, cum tria exhibeat, quae nonnulli
pro diuersis habent aedificiis, alii ⁱ⁾ conuenientius pro di-
stinctis Regiae partibus, quarum una ipsa Salomonis sedes
est, altera Regia Reginae, Pharaonis filiae, in Vrbe Davidis pri-
mum habitanti ^{k)}, concessa, ultima secessui Regis, et recre-
ationi a grauissimis imperii curis, inseruit, *domus sylvae
Libani*, IOSEPHO ^{l)} δρυμῶν Λιβάνου, dicta, et uiridari-
is, hortis, paradisis, piscinis, aliis rebus, ad omnem ele-
gantiam uoluptatemque compositis, exornata ^{m)}. Omnes
huc pertinent opes, quascunque complectitur amplissima
Salomonis Regia, quaeque ex institutis uectigalibus, et ex-
actis tributis grauioribus, ex populis, a Davide subactis, ex
donariis etiam exterorum, proueniebant, ut sapienter de opi-
bus Salomonis iudicat illustre Germaniae Ornamentum, I O.
GOTTLOB CARPZOVIVS ⁿ⁾. Sub iisdem comprehendens
etiam diuitias omnes, in incredibili seruorum, seruarum,
bouum, equorum, equitum, currum, numero conspicu-
as ^{o)}. Nec prorsus hic tacenda res Salomonis uestiaria,
quam ad δόξαν Σολομῶντος ipse Christus ^{p)} refert.
Qui igitur ad animum haec reuocat, cum iisque Templi Sa-
lomonei splendorem, ad quod uisendum multae olim pere-
grinationes institutae, coniungit, intelliget, complura fuisse,

h) I. REG. VII. I. 2. II. PARALIP.
VIII. I.

i) Magnif. CARPZOV. Introd. in Libb.
V. T. p. 166. BVDDEVS, in Hist.
Eccl. V. T. T. II. p. 324. sq.

k) I. REG. III. I.

l) Antiq. Iud. L. II. c. VI.

m) COHEL. II. 5.

n) I. c. p. 165.

o) I. REG. IV. I. 14.

p) MATTH. VI. 29.

se, quae oculis Reginae uno obtutu et contemplanda se subiecerint, et admiranda.

Haec praetereunda non erant, cum ipse Codex sacer, Reginam tanta gloriae copia stupefactam, significarit. Certissimum nihilominus est, praecipuam causam, qua inducta Regina ad tantae difficultatis iter se accinxerit, fuisse explorationem *Sapientiae* Salomoneae, per propositas pro lubitu Quaestiones, de rebus, in profundo latentibus. Prima huius *Sapientiae* stamina a patrio Dauidis, sapientissimi Regis, sanguine, ab institutione etiam Nathanis, Regiam olim iuuentutem moderantis^y, recte quidem repetuntur. Ea tamen tum demum in summum euehebatur fastigium, cum Salomo, dignitati Regiae admotus, illam a Deo supplex peteret, et sine omni difficultate impetraret. Inde factum est, ut *רחב לב* *latitudo cordis* Salomonis^y, siue, ingenium Regis amplissimum, multarumque rerum capax, celebraretur, ut cunctis mortalium, ipsisque Poetis, tum florentissimis, Ethane, Heman, Calchale, Darda, *Sapientiae* laude anteferretur^y, ut omnes *בני קדם* *filios Orientis*, Babylonios, Phoenices, Persas, ipsosque Aegyptios, quorum disciplina ingenium Mosis excultum est, insigni eruditionis laude claros, magno post se interuallo relinqueret^y, ut omnes terrae caperentur elegantia hymnorum, dictorum, pro uerbiorum, eorumque explicationis, a Salomone profectae^y, ut nominis illius celebritas exurgeret etiam in ipsis Insulis^z, ut *ποταμὸν συνέσεως* in Regio Salomonis animo admiretur *SIRACIDES*^y, ut pater moribundus nomine *איש חכם* *Viri Sapientis*, filium condecoraret^z, ut denique

B 2

non

q) II. SAM. XII. 25. I. REG. I. II.

sqq.

r) I. REG. IV. 29.

s) I. REG. IV. 31.

t) I. REG. IV. 30.

u) SIRAC. XLVII. 18.

x) SIRAC. XLVII. 17.

y) SIRAC. XLVII. 16.

z) I. REG. II. 9.

non nomine solum et dignitate Regia, uerum etiam Sapientiae laude, σοφίαν illam Dei ὑποσατινήν^{a)}, Christum ipsum, רוח חכמה Spiritu Sapientiae^{b)}, uelut oleo hilaritatis, a Patre unctum, figuraret. Nolumus iam inquirere, in quonam ea Sapientiae Salomoneae uis et praerogatiua exsplenduerit, quanquam nos haud praeterit, multa extare commenta, frustra excogitata, quibus cum alii pascantur, tum uberiores suos, *de rebus Salomonis*, Commentarios contaminarit IO. DE PINEDA. Existimamus tamen, Salomonem omnium artium scientiarumque ambitus facile capiendi, limites disciplinarum scienter distinguendi, uerum a falso dignoscendi, multa etiam detegendi atque inueniendi, aliis occlusa, facultate singulari a Deo fuisse praeditum. Sufficiat iam, id annotasse, Sapientiae Salomoneae famam uel gentium remotiorum terras peruolasse. Cum Vaphre enim, Aegypti Rege, ut EVSEBII^{c)} fide traditur, literarum instituit commercium, tantamque apud eum in existimationem uenit, ut Virum eum dicat, *Deo probatum*, δεδοκιμασμένον ὑπὸ τηλικούτου Θεού, in Epistola ad Salomonem, quam exhibet idem EVSEBIUS. Hiramio etiam, Tyrionum Regi, praeter paternam amicitiam, dilectum eum fuisse διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν σοφίαν, ἣν ἔχε, testatur THEOPHILVS, ad Autolycum^{d)}. Paucis, Salomonis Regis nomen apud THEODOTVM, HYPsicRatem, MOCHVM, rerum Phoeniciarum scriptores, eorumque interpretem, LAETVM, apud DIVM, MENANDRV, TATIANVM, EVPOLEMVM, ALEXANDRV etiam POLYHISTOREM, insignem fuisse, ex FLAVIO, EVSEBIO, CLEMENTE ALEXANDRI NO,

a) Matth. XI. 19.

b) 1ES. XI. 2.

c) L. IX. Praepar. Euang. c. XXXII.

d) L. III. p. 356.

NO, docet Doctissimus PET. DAN. HVETIVS^{e)}, cum quo HVG. GROTIUS^{f)} comparetur. Hae gentes norant Regis nostri Sapientiam. Ex quo factum, ut, quod ipse testatur Spiritus, uenerint *ex omnibus populis et Regibus*^{g)}, tum uisendi, tum audiendi Regis tanti, ardore inflammati.

Exemplo iam sit sola illa et illustris Sabaeorum Regina, ad quam fama Regis uel per Nauigationes Salomoneas, de quibus, praeter RELANDVM et LIPENIVM, singulari studio laudatus Abrincensium Episcopus, HVETIVS, differuit, uel per mercatorem, Tamerinum, ut tradit ex Habessinorum scriptis IOBVS LVDOLFFVS^{h)}, peruenire potuit, quae permouet eam, ut sedes suas ad tempus linquat, et, Quaestionum apparatu instructa, tentare Regem instituat. Id quod de Regina tum FLAVIVS tradit, tum ipse Christusⁱ⁾. Atque ille quidem testatur, *τῆς σοφίας αὐτῆς πείραν*, Sapientiae eius experimentum facere uoluisse Reginam, ideoque *occultorum solutionem*, quod *τὸ ἀπορον τῆς διανοίας λύσαι* uocat, a Rege petiisse. Christus uero, accessisse eam *ἀκῆσαι τὴν σοφίαν Σολομώντος*, quod uix commodius ac felicius, quam per Quaestiones omnis generis abstrusas, fieri potuisse, nemo non assequitur.

Et haec cum ipsa Spiritus S. relatione pulcherri-
me conspirant, in qua dicitur Regina uenisse ad Regem,
וַתֵּבֶן לְיִשְׁרָאֵל ut tentaret eum Aemigmatis. Ac tentamen
quidem institutum, sapienter dicitur, ut significetur, Regi-
nam non tumultuarios quosdam in conspectu Regis propo-
fuisse

B 3

e) Demonstr. Euang. Propos. IV. p. 209.

f) De Verit. Relig. Christ. L. III. §. 16. p. 185. ed. CYPR.

g) I. REG. IV. 34.

h) Hist. Aethiop. L. II. c. III.

i) Vid. JOSEPH. Ant. L. XIX. c. VI. MATTH. XII. 42.

fuisse sermones, sed omni usam labore, circumspectione, uafritia, ut Regis ingenium Quaestionum difficultate fatigaret, eaque expeteret, in quibus uel sapientissimis aqua haerere possit. Haec largietur, qui uerbum חסד, cum eoque confimile Graecorum περιάξεν, quo LXX. SENES utuntur, curatius expenderit. Maiori tamen solitudine indaganda erit uox חידות, ad quam omne, quicquid in hoc argumento dicendum, tandem recurrit. Parum profecto lucis hic expectandum a Versione IONATHANIS Chaldaica, cum idem exhibeat Hebraeorum uocabulum, ad analogiam tantum punctorum Hebraicam effictum, labiisque Chaldaeorum accommodatum. Contra uero aliquid omnino momenti residet in explicatione ALEXANDRI NA, quae uocem חידות in ἀνίμυατα transfundit.

Aenigmatis notio inter omnes fere iam ita peruulgata est, ut latiori illius inuestigatione carere facile possimus. Confirmatur eadem a superioris aetatis scriptoribus, qui quaestionem interpretantur abstrusam, intricatam, perdifficilem, subobscuram, spinis fere uepribusque septam, paucis, descriptionem rei cuiusdam, sua quidem claritate lucentis, sed uerborum, intellectu difficilium, nebulis undiquaque infusatae. Quod comprobari sine omni negotio posset ex VARINO PHAVORINO, ETYMOLOGO MAGNO, GLOSSIS CYRILLI, PHILOXENI, aliorum. Erat haec Aenigmatum propositio multifariis recepta temporibus, et locis. Componi solebant illa cum Griphis, in epulis inprimis lautioribus. Quo de more explanate disserunt scriptores Symposiaci, ATHENAEVS maxime, in *Deipnosophistis*. Tantaque copia protrudebantur a conuiuiis, hilaritatis poculo inflammatis, ut singulares libros, de Griphis et Aenigmatis compositos, CLEARCHI SOLENSIS, LINDIAE CLEOBYLINAE, et DIOTIMI

DIOTIMI OLYMPICI, idem excitet ATHENAEVS, quibus HERACLITVM EPHESIVM et MACREMBOLITVM adiicit in suo, quem de Aenigmatis confecit, libro, LIL. GREGOR. GYRALDVS ^{k)}. Vtrum Griphus cum Aenigmate conueniat in omnibus, et in quo dispar utriusque ipectetur ratio, nolumus hic indagare. Adeat, qui uelit, quae ad locum quendam POLLVCIS ^{l)} notat, e SCALIGERO, IUNGERMANNVS. Conferat HENR. STEPHANVM, in Thesauro, ubi tam *γρίφων*, quam *ἀνίγμα* explicat. Excutiat ATHENAEVM, magna parte L. X. et contendat cum eo explanatorem eius illustrem, ISAACVM CASAVBONVM. Nos haec dimittimus, quod ab instituto praesenti remotiora uidentur.

Multo tamen dignius notatu hoc est, quod Aenigmati uocabulo ipse diuus PAVLLVS ^{m)}, diuino Spiritu agitur, in argumento sublimiori usus fuerit. Ecce uerba eius: *Βλέπομεν γὰρ ἀετι δι' ἑσόπτρου ἐν Αινίγματι*. Id agit Vir diuinus, ut praesentem rerum diuinarum mysteriorumque considerationem, perobscuram illam atque impeditam, a clarissima futurae uitae perfectissimaeque contemplatione discernat. Eumque ad locum quendam Moisaicum ⁿ⁾ respicere, non solum a CLERICO, GROTIO, ELSNERO, SCHOETTGENIO, monitum est, sed et ex textu ipso, cum Moisaico collato, dispalescit. Vocabulum, *ἑσόπτρου*, *speculum* notare, uerissimum est. At, ubi, hoc minus conuenire loco praesenti, sagaciores uident interpretes, malunt illud hinc per *tabum*, hinc per *clathrum* uel *cancellos*, transferre. Horum opiniones adducit *ὁ μαθητής* WOLFIUS, sed ipse eligit eam, qua nulla conuenientior est, quamque alios iam triuisse submonet, quorum uestigiis infistere

k) Operum T. II. p. 610. sqq.

l) Onomast. L. VI. c. XIX. segm. 107.

m) I. CORINTH. XIII. 12.

n) NUMER. XII. 6. 8.

sistere non taedet. Erit igitur *ἐσόπτρον* hoc in loco non speculum, quo eadem rei figura reiecta exhibetur, sed *speculare*, lapis specularis et pellucidus, quo ueteres ufos, accepimus, ad lumen, uariis locis inferendum, et per quem, quicquid repraesentabatur, cerni poterat^{o)}. Celeberr. ELSNERVM^{p)} eam non praeferre significationem, sed uulgarem retinere, mirum uidetur, cum alias linguae Graecae recessus nauiter indaget, et hic Rabbinicam uocem *מראה* excitet, quae non tam speculum exprimit, quam *speculare*. Ex hac igitur *ἐσόπτρον* notione iam apparet, quid *ἐν ἀνύμω* hoc in oraculo sibi uelit. PAVLLVS, differre, docet, utramque Dei rerumque diuinarum, in hac atque altera uita, cognitionem. Hic Deum ac res diuinas cognosci, ait, uelut per *speculare*, per orbem lapidis pellucidi, quo res non proxime repraesentetur, sed e longinquo, interiecto aliquo medio et impedimento, quo fiat, ut, nuda rei contemplatione negata, res quidem exhibeatur, sed uelut per *aenigma*, ubi res in obscuro latet, uerborumque, difficiliorum praesertim, uelis est obrecta. Hanc tamen obscuritatem abfuturam in uita altera, ubi Deus cognoscendus proxime, *πρόσωπον πρὸς πρόσωπον*, absque omni impedimento, ea claritate, qua aliquid, remoto *speculari*, oculis obiicitur, et, qua uerba alterius, nullo *aenigmati* uelo oppanso, intelliguntur. Ita utramque cognitionem ex ipsis profanis iam describere PLATONEM, MAX. TYRIVM, PLVTARCHVM, Doctiss. ELSNERVS^{q)} comprobauit.

Vtrum autem constet sibi ALEXANDRINORVM illa atque aliorum interpretatio, qui Aenigmata intelligunt, expendendum paucis erit, et ad normam quidem uocis Hebraeae.

o) Vid. Illustris Dom. DE BERGER Eclog. Ant. Corf. Diff. II. p. 70. sqq. 10. ODERMANNI Diff. de Specularibus Vet. Helmst. 1719.

p) Obseru. Sacr. in N. F. Libr. T. II. p. 120.

q) l. c. p. 121.

braeae. Hic primo loco radicis merito habetur ratio. Lexicographorum quamplurimi ad uerbum חדר nomen חידה referunt, quod quater in Codice Hebraeo legitur, sed eiusdem cum nomine significationis est, neque occurrit, nisi nomini iunctum, notans *Aenigmata proferre*. ALEXANDRINI per προβάλλειν, *proponere*, reddunt, semel per διηγείσθαι, *enarrare*. Quia exinde non insignis lux nomini חידה afferri potest, malunt nonnulli uerbum חדר, *acute dixit*, ut radicem substituere, et uocem nostram חדר uerbum acutum interpretari. Ita IO. COCCÆIVS ^{r)} et IAC. GVSSETIVS ^{s)}. Nolumus iam de radice uera multum altercari, nec Virorum eruditorum utrique puncti Dagesch, literas aggrauantis, defectum, radici חדר obstantem, opponere, sed, ipsam statim significationem uocis חידה e locorum, in quibus occurrit, examine arcessendam, existimamus. Inde igitur constat, חידה esse tam rem quandam, claram ac perspicuam, sed umbris uerborum obscuratam, aliisque propositam, quam rem, in se difficilem, et in profundo latentem, ideoque sapientiorum iudicium expectantem. Vniuersa haec uocis חידה descriptio loco praesenti accommodatissima est, qui de Aenigmatis, a Regina Sabae propositis, loquitur, sed ita, ut et alia dicta grauiora, quaestionesque, tricis refertas, haud excludat. Aenigmata proposuisse Reginam, exinde conficitur, quod חידה eodem sensu de Samsonis legitur Quaestionibus, quae in nuptiis eius proponuntur. Ibi autem חידה non solum uerum Aenigma, sed illud etiam difficillimum, indicat. Ac uerum quidem dicimus, propter ipsam formam, *ex edace cibus, e truci dulcedo*. Difficile autem ideo, quod in tanta conuiuiarum corona sensum Aenigmati nemo assequitur, tantoque temporis interuallo, quod

C

medi-

r) Lex. Hebr. et Chald. p. 219.

s) Comment. L. Hebr. p. 243. 244.

meditationi relinquitur, praeterlapso, per sponsae demum et lenocinia, et querelas ac lacrymas, expiscandum est, ut indicium eius fiat: *Quid melle dulcius, quid leone fortius.* Quibus addunt quidam e FLAVIO ^{t)} tertium, *quid femina fraudulentius.* Eandem difficultatem uel ipsum praemium, soluentibus destinatum, comprobatur, constans ex xxx. tunicis interioribus, e lino tenuiori textis, et xxx. tunicis superioribus diuersi coloris. Compellit praeterea nos, ut de Aenigmatis cogitemus, a Regina propositis, temporum ratio. Regina enim profectionem instituit, Regibus iam in terra Israelitica sceptrum tenentibus. Cum igitur iam aetate Iudicum, qua Samson uixit, Aenigmatum usus in terra Israelitica uiguerit, quis dubitet, ex ea terra in Arabicam eundem iam multo ante transiisse, ea ratione, qua ritus gentis Israeliticae complures ad Arabes migrarunt, cum iisque ipse sermo, ut ex deperditis Hebraeae linguae radicibus, apud Arabes conseruatis, constat. Denique, uel ideo Aenigmatum rationem habendam hic, ducimus, quod, ipsum Salomonem Regem Iusu delectatum Aenigmatum, probari potest ex egregia, sed perdifficili, senii humani descriptione, in libro Coheleth ^{u)} reperiunda. Hanc enim non solum IO. CLERICVS ^{x)} *elegantissimi Aenigmatis exemplum* recte dixit, sed confirmatur etiam in hac sententia, quicunque uoces amygdalae, formicae, laquei argentei, hydriae, expenderit. Imo uero, Salomonem non Aenigmatis solum delectatum, uerum etiam exercitatum in iisdem fuisse, commercium literarum, cum Rege Tyri institutum, docet, quae res cum sit alicuius momenti, de eadem deinceps dicendum erit. Itaque Sabaeorum Reginae Aenigmata ueri nominis, in conspectu Regis effusa, tribuimus. Neque tamen subsistendum putamus in praef-

fa

t) Antiq. L. V. c. IIX.
u) XII. 4. sqq.

x) Comment. in I. REG. X. p.
396.

fa hac Aenigmatum significatione, sed, praeunte uoce חידה, cum his sermones uarios, quaestiones ac sententias, de re quauis ardua et indagatu difficili, coniungimus. Idque uel eam ab causam, quod, ueteres Aenigma non in strictissimo sensu ubique accepisse, legimus, sed saepe etiam in laxiori, quo pertinent Aegyptiorum Hieroglyphica, PYTHAGORAE Symbola, itemque alia, Aenigmatum dictione saepenumero indigitata. Indeque colligimus, ALEXANDRINOS etiam *ἀνιγμα* hoc in loco non stricte ac presse sumfisse, sed laxius, eo iure, quo Graeci generatim *ἀνιγμα* in *πρόβλημα*, *ζήτησις*, transfundunt. Conuenit tandem, ut diximus, ipsum חידה, quod quidem uocabulum tum de difficili dicto, tum de re maioris momenti et difficultate septa, legitur in sacris, ut ex statim dicendis perspicitur. SALOMO, in Prouerborum principio ^{y)}, ubi דברי חכמים *uerba sapientum* commendat, statim cum iisdem חידותם *Aenigmata eorum* coniungit, ut doceat, חידה, siue *Aenigmata*, non a uulgo expectanda esse, neque ex tumultuaria prouenire meditatione, sed ex insigni mentis acie, eoque plus difficultatis ea habere, quo sapientiores sint, doctrinaeque omnis intelligentiores, qui et proferre ea possint, et ab aliis prolata assequi. Consimili modo Hieropsaltes ^{z)}, אפתח בכנור חידתי *aperiam*, inquit, *cithara Aenigma meum*, et per חידה indicat meditationem profundam, animo conceptam atque agitatam, iam proponendam per os et uocem, cum sono citharae coniunctam, eam inquam, quam u. 6. orditur: *Quare timerem in diebus malis*. Sic DANIEL, Vates ^{a)}, ubi lugubria Antiochi Epiphanis, Syriae Regis, tempora spiritu Prophetico praeuidet, in fatis esse, nunciat, ut surgat מלך עו פנים

C 2

y) I. 6.

z) Ps. XLIX. 5.

a) IIX. 23.

חֵידוּת פְּנִים וּמַבְיָן חֵידוּת *Rex, ualidus facie et intelligens Aenigmatum.* Ac prioribus quidem uerbis tum saeuum intelligit, tum impudentem Regem, qui non solum, nullius flecti se, patiatur, precibus, sed et nullo modo ad amorem honesti compelli uelit; posterioribus uero, Regem, et sagacem, et astutum, qui, sagacitate sua uel astutia, hinc arcana sciat expiscari ex aliis, hinc, quae ipse premit pectore, coram aliis, quamlibet prudentissimis, occultare. Est locus apud DANIELEM ^{b)} alius, qui huc non incommode referri uidetur, in quo Chaldaeorum Regina, Belsazaris Auia, Nebucadnezaris Vidua, Regi, per improuifum in fomno simulacrum perterrita, animum addit, facta mentione Danielis, Viri, cui insit spiritus אֱחִיָּהּ אֲחִירָה *indicationis Aenigmatum.* Ita enim plerisque אֲחִירָה redditur, quibus creditur descendere ab Hebraeorum חֵידוּת, adiecto א prosthetico, et quodlibet obscurum notare ac profundum, cui etiam explicationi συναφεια fauet textus, qui loquitur de somniis ac nodis. Locus tamen, maxime insignis, qui non praetereundus est, extat apud Hieropsalten, ubi Messias, cum indicasset, uelle se parabolis aperire os suum, haec subiicit: חֵידוּת מִנִּי-קֶדֶם *effundam Aenigmata a primo tempore* ^{c)}. Illudque effarum Propheticum ipse Christus ^{d)} in Nouo Instrumento ad se refert, ita quidem, ut priora conueniant prorsus cum textu illo, uocabulo מַשַּׁל per παραβολήν reddito, sed sequentia, quae iam adducta sunt, sic transferantur: ἐρεῦξομαι κερυμμένα ἀπὸ καταβολῆς νόσμου. Verbo אֲבִיעָה, quod ἐρεῦξομαι exprimit, intelligenda est maxima sermonum copia, propterea, quod in forma Hiphilica, de fontibus, immani copia et rapidissimo fluxu prorumpentibus, sacri scriptores illud

b) V. 12.

c) ps. LXXIIX. 2.

d) MATTHE. XIII. 35.

illud usurpant. Sed, praegnans uox חֵידוּת per ἀποκεκρυμμένα transfertur, hoc est, *abscondita*, *occulta*. Haec abscondita erant profundae, de Messia eiusque Regno, doctrinae, quae quidem uariis in V. T. typorum ac uaticiniorum tegebantur inuolucris, in N. T. tamen sua collustrari luce debebant. Expendi hic potest σοφία, ἐν μυστηρίῳ ἀποκεκρυμμένη^{e)}, μυσήριον ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων^{f)}, μυσήριον σεσιγημένον^{g)}, quibus ex locis lux uerbis Christi affunditur. Ait ergo Christus, uelle se eloqui res quidem abstrusas et occultas, eas tamen rudi indoctaeque plebi proponere, fasciis parabolarum inuolutas, uelle se modo facili, ac gentibus Eois recepto, de iis differere, ut capi ab omnibus ac singulis possint.

Sic, uoce חֵידוּת in latitudine sua accepta, apparet, ad ea, quae differit coram Salomone Regina Arabiae, pertinere primum *Aenigmata*, presse sumta, et ea quidem, quae ab Arabiae Sapientibus pro difficultate maxima laborantibus uenditari solebant. Sed, illa Aenigmata Quaestiones excipiunt aliae, a Regina propositae, ad doctrinam uarii generis, tum ciuilem ac moralem, tum naturalem inprimis, referendae, cum illius laude Rex ubique floreret. Ac *ciuilis* quidem et *moralis* doctrinae apparatus refertus est tam *Prouerbiorum* Salomonis thesaurus, quam alius liber, non minori profunditate insignis, qui *Cokeleth* inscribitur. De *naturali* uero Salomonis scientia testatur Spiritus diuinior, locutum eum, referens, de iumentis, de uolucris, de insectis, de piscibus, de ipsis etiam arboribus, a cedro Libani usque ad hyssopum, e muro prodeuntem, hoc est, ab arbore omnium nobilissima usque ad infimam, immensi copia in muris, faxis, rupibus Hierosoly-

C 3

e) I. COR. II, 7.
f) COL. I, 26.

g) ROM. XVI, 25.

folymitanis, locorum desertorum ruderibus, prouenientem. Quae quidem nonnulli ita intelligunt, ut, libros de his rebus confectos a Salomone, sibi persuadeant. Sed alii, de iis locutum duntaxat Regem, uolunt, prouocantes ad ipsum sacri textus uocabulum. Ex quibus tamen omnibus maxima ueritatis specie se commendat eorum sententia, qui quidem, in commentarios relata haec a Salomone fuisse, literisque consignata, sed eosdem commentarios, temporum iniuria et repetitis cladibus, inconspicuos factos, atque in cineribus Urbis Sanctae sepultos, sapienter monent. Quid igitur expectandum sit a Salomone, scit Regina, et ex aliis audiuit. Vnde omnes illae Quaestiones, quocunque demum spectauerint, quin sat graues fuerint, abstrusae ac difficiles, dubitandum non est. Per eiusmodi enim sententias et Quaestiones spinosas, multis uerborum obscuriorum nebulis obtectas, Sapientiae certamen ingressi sunt Philosophi aetatis ultimae. Quod comprobant tenebricosi illi sermones, qui profecti a ΖΑΜΟΛΧΕ, ΖΑΛΕΥΚΟ, aliisque ueterum. Sic, septem Sapientes Graeciae non quaesiuisset, τί τὸ χαλεπὸν, sed, τί τὸ χαλεπώτατον, testis est ΙΑΜΒΛΙΧΥΣ ^{h)}. Ac neminem doctiorum fugiunt obscuriora illa ΖΟΡΟΑΣΤΡΙΣ Oracula, ΠΥΘΑΓΟΡΑΕ et Pythagoraeorum Symbola, Aegyptiorum Hieroglyphica, in quibus omnibus, hinc uerbis obscuris, hinc umbris imaginum, doctrinarum arcana recondita creduntur. Huc igitur referendi etiam sermones Reginae nostrae, quos coram auribus Regis effundit, quique non ineleganter ἀπορον τῆς διανοίας et προβαλλόμενα σοφίσματα stilo FLAVII ⁱ⁾ dicuntur. Exponit enim, quae nam sint, quae inuestigare nequeat, omnibus etiam neruis intentis. Aperit ea, quorum solutionem ab aliis frustra petit,

h) De Vita Pythag. l. 18.

i) L. IIX. Antiq. e. VI.

petiit, quamlibet sapientissimis. Proponit tandem ea, quorum rationem expectari a mortali posse, fere desperat. Sed, ita cum his Quaestionibus accessisse uidetur, ut diu multumque eas ante profectionem prefferit in pectore, a doctisque aetatis suae uiris sciscitata fuerit, quatenus sint et quanta abscondita in omnibus scientiarum generibus, quorum inuestigatio homini sapientissimo relinqui possit. Erat enim Femina, Sapientiae amore inflammata, quam *sapientissimam* IOSEPHVS atque *admirabilem* uocat, σοφία διατεταραχμένη καὶ τὰλλα θαυμαστήν. THEODORETO illa Regina est θαυμασία γυνή, eandem ob causam. Meditatam autem eam fuisse, quae proposuit, exinde coniicimus, quod, magnam fore, praeuidebat, Regis Sapientiam, cum terrae etiam, tam remotae, illius laude perforauerint. Praeterea non pude fieri debebat regia Reginae dignitas, per Quaestiones leuiore ac uulgo perspectas, neque iter, tam longum, tamque molestum, sine omni fructu institui. Ipsa denique, quo sapientiore se existimat, hoc acrius certamen inire Sapientiae cum Rege intendit. Hinc Quaestiones, tricis refertas, excogitat, easque per eruditos Arabes ac Ministros suos, qui et aliarum terrarum, et aularum, splendorem spernere consueuerant, multis accessionibus auget, atque sic iter longissimum ingreditur.

Magnum Arabum in omni eruditione nomen est, et nullum fere scientiarum genus nominari potest, quod illi meritis suis non illustrarint. Quem praeterit memoria AVERROIS atque AVICENNAE, celebratissimorum Philosophorum Arabum, ELMACINI, PATRICIDIS, ABUL FARAGII, GEOGRAPHI NUBIENSIS, aliorum scriptorum, magna in existimatione a Viris doctis habitum, LOCMANNI etiam, cuius Fabulae integumentis lepidis seueriores doctrinas

ctrinas abscondunt. Quaerat hic aliquis Theologos, Iureconsultos, Medicos, Philosophos, Historicos, Philologos, habebit, quos admirari possit, complures. Horum enim Catalogum insignem, uel Bibliothecam potius, in Smegmate Orientali HOTTINGERVS dedit, uberiores uero, in Bibliotheca Orientali, HERBELOTVS. Insignia Arabum in Astronomiam merita persequitur copiosius Magnificus WEIDLERVS^{k)}. Dimittimus eos, qui de rebus gestis Arabum exposuerunt, LAONICVM CHALCONDYLAM, RODERICVM XIMENIVM, itemque alios, qui et de Eruditione Arabum, generatim spectata^{l)}, disserunt, et Arabum inprimis Philosophiam^{m)} excutunt. Sed, haec, inquis, recentiora sunt, nec tempora Salomonis et Reginae Sabae attingunt. Largimur hoc. Dicimus tamen, nullis temporibus, siue ea recentiora sint, siue antiquiora, defuisse inter Arabes, qui praeclarae eruditionis laude enituerint. Prouocamus ad Magos Arabum, quos neque a Latinis, neque a Graecis allegari scriptoribus, magni alias, sed hic dormitantis, is. CASAVBONIⁿ⁾ uox est. Habes enim Magos Arabum apud PLINIVM^{o)}, qui excutiat. Ipsumque *Magorum sinum* in Arabia collocat PTOLEMAEVS. Addimus alia ueteris Arabum eruditionis specimina. De ea qui dubitat, is profecto non legerit MALCHVM^{p)}, quem PORPHYRIVM etiam dicunt, qui, PYTHAGORAM, testatur, scientiae amplificandae causa, et remotiora alia adiisse terrarum loca, et ipsam Arabiam, ibidemque

k) Histor. Astron. c. IIX. p. 293. sqq.

l) GVSTAV. PERINGERI Hist. Erud. et Linguae Arabum. LAKEMACHE RI Diff. de fatis studior. apud Arabes.

m) ABRAH. ECHELLENS. Synopf. Sapiētia Arabum Philof. Paris.

1641. LEON. AFRICANI Vitae Philof. Arabum. LAKEMACH. Diff. de Alkendi, Cel. Arabum Philofopho.

n) Exerc. Anti-Baron. II. n. 10. p. 135.

o) Hist. Nat. L. XXV. c. II.

p) De Vita Pythag. Sect. XII. p. 15.

demque cum Rege conuersatum, nixus hac in re fide DIO
GENIS, de *Incredilibus ultra Thulen*. Sed, recurren-
dum in tempora, aetate Reginae nostrae superiora, in
ea, quibus Iobus uixit, cuius sedem in Arabiae Desertae
prouincia, Ausitide, recte collocant doctiores. At, quan-
ta sit Iobi scientia, quam profundum doctrinarum abstru-
sissimarum pelagus, in re praesertim naturali, animo com-
prehendat, quanta pariter amicorum ipsius, Bildadi Su-
chitae, Eliphasi Themanitae, Zopharis Naamathitae, eru-
ditio, Commentarius illius, ab Hebraeae Arabicaeque lin-
guae Magistris scienter excussus, declarat.

Haec ideo produximus, ut pateat, floruisse etiam Re-
ginae nostrae temporibus eruditionem Arabum, ideoque
ei non defuisse occasionem, quaeuis ex Rege difficilia ex-
plorandi. Sed, quo maior est Arabum doctrina, qua Re-
gina instructa accedit, hoc magis enitet laus Salomonis,
quod omnibus illis superior existat, et Aenigmata facili ex-
peditaque uia soluat. Id quod tamen in Salomone admi-
randum plane non ducimus. Nam, in campo illo, qui ad
solutionem Aenigmatum redit, exercitatum eum fuisse, su-
pra ex libro Coheleth euicimus. Confirmat idem SIRA-
CIDES ^{q)}, ubi, Salomonem terras repleuisse, testatur, *παρα-
βολαῖς ἀνιγμάτων*. Verum, unus adhuc locus super-
est, ad rem praesentem pertinens, et accurate tractandus.
Venitur enim iam ad insigne illud Sapientiae certamen,
quod cum Hiram, Tyrionum Rege, per literas ingreditur
Salomo, ea mente, ut alter alterum *Aenigmatum* propo-
sitorum difficultate fatiget. Prodidit hoc FLAVIUS IOSE-
PHVS, in loco duplici ^{r)}, cum eoque THEOPHILVS,
ad Autolycum ^{s)}. Seruari etiam in Tabulariis Tyrionum
D Regum

q) XLVII. 15.

r) Antiq. Iud. L. II. c. V. adu. Ap-

pion. L. I. p. 1340. 1341. ed. HVDs.

s) L. III. p. 358. ed. WOLF.

Regum illorum Epistolas magna cum cura, uterque, quem excitauimus, scriptorum locis adductis subiicit. Sed, clarius THEOPHILO et copiosius ea de re, utroque in loco, FLAVIVS differit, ita tamen, ut, quicquid dicit, non sua, sed scriptorum antiquiorum, fide tradat. Vnus eorum MENANDER est, quem Ephesium uocat, cum IOSEPHO nostro, THEOPHILVS ille. Eundem tamen non differre cum Pergameno illo MENANDRO, de quo apud TATIANVM ^{u)} et CLEMENTEM ALEXANDRINVM ^{u)} fit mentio, tametsi utrumque distinguere uideantur VOSSIVS ^{x)} et HETIVS ^{y)}, rectissime defendunt IO. CHRISTOPH. WOLFIUS, in recensione THEOPHILI ^{z)}, et IOS. SCALIGER ^{a)}. Nam, hoc commodè fieri posse, ex DODWELLO, de *Peripli Hannonis aetate*, WORTHVS, ad TATIANVM ^{b)}, ostendit. Hunc MENANDRVM, qui Tyrionum Antiquitates e sermone Phoenicio in Graecum transfudit, *dignum, cui fides habeatur, cum ex Tabulariis gentis omnem historiam suam hauserit*, magnus iudicat IOS. SCALIGER ^{c)}, cuius in iudicio acquiescimus. Alter scriptorum illorum dicitur DIVS, cuius tanta apud eruditos fama non est, quanta MENANDRI. VOSSIVS, ubi de Historicis Graecis ^{d)} exponit, nihil de eo refert, praeterquam, quod res Hiram et Salomonis consignarit, quas excerptat IOSEPHVS. Nihilo tamen secius eum haud repudiandum putamus, partim, quod rem tradit, MENANDRI auctoritate firmatam, partim, quod laudem ei insignem confert IOSEPHVS, qui DIVM uocat *ἀνδρα, περὶ τὴν Φοινικὴν ἰσορίαν ἀκριβῆ γεγονέναι, πεπισευμένον*, ex eoque locum praesentem copio-

t) Orat. ad Graec. c. LIIX.

u) L. I. Strom. p. 321.

x) De Histor. Graec. L. III. p. 386.

y) Demonstr. Euang. p. 209.

z) p. 359.

a) Not. ad Fragm. Vet. Graecorum, ad calcem Lib. de Emend. Temp. p. 26.

b) p. 129.

c) l. c.

d) L. III. p. 360.

copiose excerptit. Huius igitur scriptoris duplicis fide nititur IOSEPHVS, indeque exhibet, quicquid ad rem praesentem, de Aenigmatis Hirami ac Salomonis, quae scriptorum auctoritate munienda erat, spectat. Ac MENANDER quidem testis est, sub Hiramio uixisse adolescentem, Abdemonum nomine, graece enim *Αβδήμονος* scribitur, qui semper uictor discesserit in resolutione Aenigmatum, a Salomone propositorum. Vocat *προβλήματα*, sed nihil intelligit aliud, quam *αἰνίγματα*, qua uoce DIVS postea eodem in argumento utitur. Haec FLAVIUS in iis, quae MENANDRO praemittit, *σοφίσματα* et *λόγους αἰνιγματώδεις* appellat. Alter scriptorum, DIVS, eiusdem Abdemoni meminit, quem non *puerum*, ut MENANDER, cui *παῖς νεώτερος* est, sed *ἄνδρα* dicit, et fusius de re ipsa differit, uidelicet de Salomone, ad Hiramum Aenigmata mittente, ea lege, ut aut soluat, aut magnam pecuniae mulctam incurrat, de Hiramio, solutionem negante, magnamque pecuniae summam pendente, Abdemonum etiam substituente, ut pro se soluat. Intelligitur ex his, Salomonem in soluendis Aenigmatibus apprimè fuisse exercitatum. Patet etiam ex MENANDRO, insigni laudi dari Abdemono, quod semper Aenigmatum Salomonis, Hiramio transmissorum, eius loco interpret extiterit. Sed, digna notatu sunt uerba DII sequentia, quibus, Abdemonum non solum aperuisse, perhibetur, Salomoneas Quaestiones, uerum etiam per Hiramum transmississe alias Salomoni, quibus resoluendis Rex impar fuerit, mulctamque pecuniae insignem eam ob causam pendere coactus. Quis sit ille Abdemonus, nullo modo inuestigare potuimus, ex quo, eum obscuri nominis hominem esse, colligimus, inprimis, cum, ne constantem quidem eius scriptionem apud alios esse,

esse, ex HVDSONO^e intelligatur. Et, hunc Salomonem uicisse, minus uerisimile est, partim, quod Regina Sabae, quae non sine praesidiis eruditionis accessit, oppugnare Regem Quaestionibus haud ualuit, partim, quod ipse IOSEPHVS, Salomonem in Aenigmatum interpretatione superiorem Hiram, sapiente Rege, dixerat, καὶ κρείττων ἐν τέτοις ἦν ὁ Σολομών, καὶ τὰλλα σοφώτερος. Si obiciat quis nobis fidem DIVI, scriptoris ueteris, respondemus, principio, fidem esse humanam, eaque superiorem ubique esse fidem diuini Spiritus, qua relatum legimus, Salomonem omnes Orientis filios, ideoque et Tyrios, et cum Tyriis ipsum Abdemonum, Sapientiae laude superasse. Deinde, DIVM scribere haec, non inficiamur, dicimus tamen, DIVM scribere posse, non, quae ueritati consentanea sint, sed, quae ab aliis audierit. Audiuit autem sine dubio a Tyriis ipsis, qui, πατριδομανία occoecti, gloriaeque studio abrepti, hanc excogitare potuerunt Abdemoni laudem, tum, ut Regis Hiram auctoritatem tuerentur felicius, tum, ut solo Tyrio uindicarent eiusmodi ingeniorum prouentum, cum quibus uel Viri diuini ita certent, ut Sapientiae eorum succumbant. Interea adhuc aliis, quorum eruditionem sancte reueremur, ampliore rei huius inuestigationem relinquimus.

Non caret fructu haec Reginae profectio et euentu felici. Venit enim in conspectum Salomonis, ibidemque profert, quicquid occultum uidetur, et difficultate laborat. Audit Rex placide Reginam, ad singula sigillatim respondet, difficillima soluit, obscura pandit, abstrusa cito indagat, eo Reginam perducit, ut, sopita, in Regis responsis acquiescat, spiritusque Regios in pectore supprimat. Exinde sequitur laus multiplex, a Regina dicta. Laudat Regem,

c) Ad IOSEPH. A. Iud. L. IIX. c. V.

Regem, quem huiusmodi Sapientiae diuitiis Deus repleuerit. Laudat felicitatem Ministrorum, qui tanti Regis aspectu quotidie perfruantur, sermonibusque recreentur. Laudat Deum, Sapientiae huius, cum dignitate Regali coniunctae, clementissimum largitorem. Offert Regina munera, de suis Arabicae terrae prouentibus. Haec Rex Reginae muneribus aliis, ex thesauris gloriae suae aulicae, compensat. Tandem, rebus omnibus ex uoto confectis, reditum parat Regina in sedes suas, de Sapientia Salomonea, tantaeque de ea famae integritate, plane confirmata.

Veniendum iam ad propositum, atque ad id, cuius causa scriptio haec omnis suscepta fuit. Videlicet, significanda his Tabulis est sollemnis *Magisterii Philosophici* Panegyris, ab Amplissimo Ordine Sapientum Academiae nostrae, die *XVII. Octobris* Anni huius, more institutoque maiorum, celebranda. Quamquam enim, Sapientiam inter insignia Dei dona, gratis mortalibus collata, locum non postremum obtinere, uel solo Salomonis exemplo cognitum perspectumque habemus, ea tamen cum tanto plus decoris afferat, quanto studiosius quis nisu perpetuo ad eam, nouis quotidie accessionibus amplificandam, animum applicat, rectissime profecto agere uidentur, quotquot Sapientiae studio, ac Virtutis, quae sine ornamentis nonnunquam marcet, certantini, praemia constituent publica, sagacitate ingenii consequenda. Eam ob causam Graduum Academicorum, quos rerum suarum haud negligentium nemo spernit, rationem habet et Ordo ille, cui Sapientia nomen dedit. Summum autem hunc *Magisterii Philosophici* Gradum, cum eoque Dignitatem *Laureae Poeticae*, conferendi, cum ego hoc semestri, ex Decreto Ordinis Philosophorum Inelyti, potestatem adeptus sim, utriusque generis Honores omnibus, qui, iis exornari, e re sua esse sentiunt, candide offero, eosque,

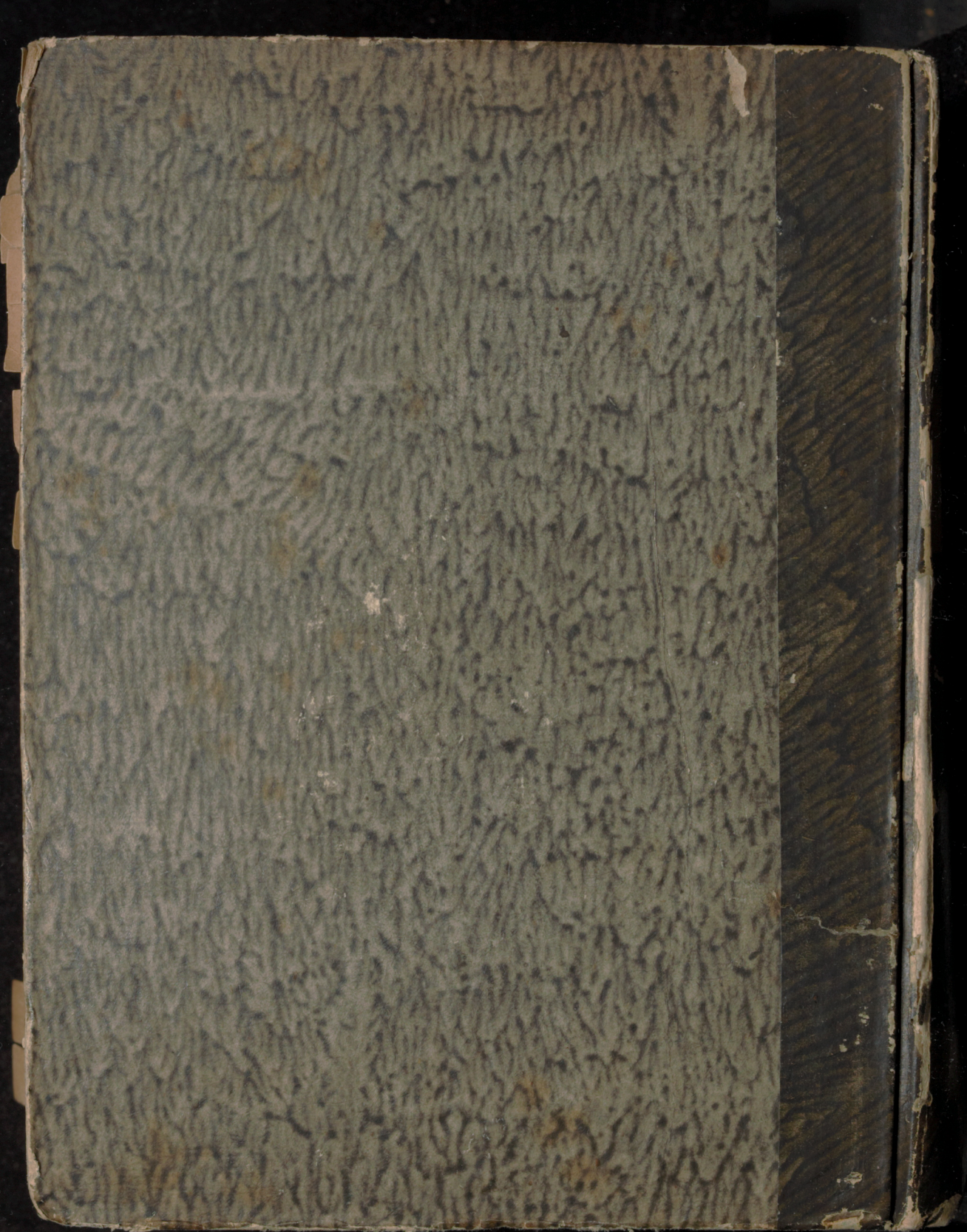
eosque, ut nomina sua apud me opportuno adhuc tempore profiteantur, qua possum, humanitate obtestor. Nostis *Candidati, plurimum Reuerendi, Nobilissimi, Ornatissimi*, quanta laudis commendatione Academia nostra a longis temporibus floruerit, et, quanta meritorum gloria, ut omnium Ordinum, sic illius etiam, qui artium omnis generis scientiarumque arcana pandit, Doctores, non in Germania solum, uerum etiam apud Exteros, exsplendescant. Eoque maiori confidentia Vos excito, spe nutritus, fore, ut sponte honores, Vobis oblatos, expetatis, praemia uirtutis Vestrae certissima expectetis, iisque condecorati, maiores in posterum laborum Vestrorum fructus, felicioresque successus, Vobis polliceamini. Deo uero Immortali, uni Sapientiae omnis Ponti ac Largitori, supplico, ut, quicquid hic suscipitur, negotii, felix, faustum fortunatumque esse, iubeat, eoque et nominis sui gloriam promoueat, et florem literarum bonarum atque incrementum.

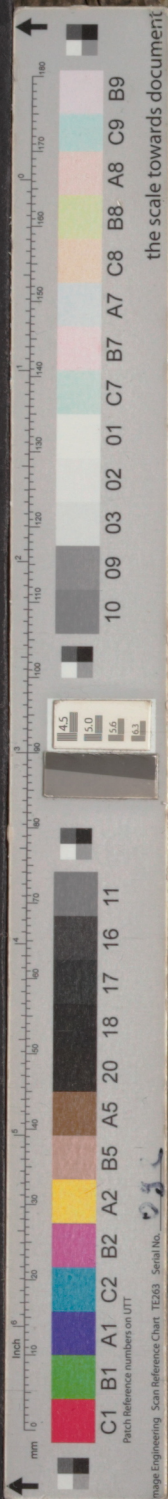
P. P. IN ACADEMIA VITEMBERGENSI,
IPSO VISITATIONIS MARIAE SACRO
ANNIVERSARIO,
CIC ID CC XLIV.

PRELO EPHRAIM GOTTLOB EICHSFELD, I,
ACADEMIAE A TYPIS.

num solemnis expiationum dies sub Templo II. 21

IVS catal. script. eccles. c. II. p. 24. Idem spinat EPIPHANIVS aduers. haeres L. III. T. II. us verba haec sunt: *μονον τετω τω Ιακωβω εξην ες εις τα αγια των αγιων. δια το Ναζωραιον αυτον μιχθαι τη ιερωσυνη.* Describit igitur ipsum non n gregarium, sed pontificem maximum, quare m auream eidem aptat: *ετος ο Ιακωβος και πετα- κεφαλης εφορησε.* Omnium copiosius et dilucidius citur haeres. XXIX. L. I. Tom. II. *ετι δε και ιερα- τον κατα την παλαιαν ιερωσυνην ευρομεν. διο και απαξ τε ενιαυτε εις τα αγια των αγιων εισιεναι, ερευσιν εκελευσεν ο νομ(σ), κατα το γεγραμμενον. ησαν πολλοι προ ημων περι αυτε, Ευσεβι(σ) τε και αλλοι. αλλα και το πεταλον επι της κεφαλης εξην*

Quae relatio si vera esset, haberemus argumen- ceptione maius. Sed contra illam multa iamdum illustr. SCALIGER in chronol. Eusebii p. m. 177- lem DION. PETAVIVS, cui nihil placuit, quod RO profectum erat, eiusdem animaduersiones in- adnifus, in animadu. in *Epiphanium* p. 332. 333. ae in medium attulit, pensculatius configet, fa- deprehendet, ita comparata esse, vt Scaligeri sen- euerant. Nos, in subsidium adsumtis animad- scaligeranis, dubia nostra proferemus, simulque piones examini submittemus. Primum monet, x Hegesippo tantum habere *αγια*, Epiphanium *α αγιων*, quod autem ipse non de *sancto sancto- ετο*, secunda parte templi vult intellectum. Hinc edam illi addita, pleraque tamen vera esse, quare historiam damnandam non esse, censet. Verum tis constat, Hegesippum exiguae fidei hominem relationi ipsius, nisi consensus aliorum scripto- , vel verisimilitudo ex circumstantiis personarum, t locorum faueat, non multum sit tribuendum. *ille εις αγια* respiciatur tamquam privilegium soli

C 3

Iaco-